

AYRIMCILIKLA MÜCADELE İSTİŞARE KOMİSYONU TOPLANTISI SONUÇ BİLDİRİSİ

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) bünyesinde 6701 sayılı Kanun'un 22'nci maddesi kapsamında teşekkül ettirilen Ayrımcılıkla Mücadele İstişare Komisyonu'nun 9'uncu toplantısı 23 Aralık 2025 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

Komisyon üyeleri tarafından;

- Eşitlik ilkesinin ancak adalete hizmet ettiği ölçüde anlamlı ve işlevsel olduğu,
- Dijitalleşmenin önemli fırsatlar sunduğu; ancak özel politika gerektiren gruplar bakımından dijital okuryazarlık düzeyinin henüz arzu edilen seviyede olmadığı,
- Yayıncılık alanında kullanılan dilin ve ekranlardaki temsil tercihlerinin yeni ayrımcılık kalıplarını üretebildiği; bu nedenle yaptırım odaklı yaklaşımlar yerine önleyici bir yayıncılık kültürünün inşa edilmesinin gerekliliği ve bu süreçte tüm paydaşların sorumluluk taşıdığı,
- İnternet ve sosyal medya mecralarında yükselen nefret söylemi ile yapay zeka sistemlerindeki algoritmik ayrımcılığa odaklanılması gerektiği, bu alanlarda denetim mekanizmalarının ve uluslararası takip sistemlerinin etkinleştirilmesine öncelik verilmesi gerektiği,
- Kamu yayıncıları başta olmak üzere medya sektöründe yer alan ulusal ve uluslararası kuruluşlara şiddet ve ayrımcılıkla mücadele konusunda toplumun doğru yönlendirilmesi için TİHEK'in çalışmalar yürütmesi gerektiği,
- Günümüzde yaşlı yalnızlığının ülkemizin ve dünyanın önde gelen toplumsal sorun alanlarından biri hâline geldiği; bu kapsamda üniversite öğrencilerinin gönüllülük faaliyetlerine katılımının teşvik edilmesi ve kurumlar arası iş birlikleri yoluyla yaşlı dostu, kapsayıcı kentlerin inşa edilmesinin büyük önem taşıdığı,
- Uluslararası bağımsız bir yaşlı hakları sözleşmesinin oluşturulmasına yönelik sürecin önem taşıdığı, TİHEK'in bu konuya uluslararası alanda öncülük edebileceği,
- Çocuğun üstün yararı ilkesinin müfredatta yer alan kaynaklarda değerler edinimi perspektifiyle ele alındığı; insan hakları ve demokrasi dersleri aracılığıyla çocuklarda eşitlik bilinci ve hak arama kültürünün geliştirilmesinin hedeflendiği,
- Engellilerin topluma aktif ve eşit katılımının sağlanabilmesi amacıyla bu alandaki iş birliği çalışmalarının yoğunlaştırılması gerektiği,
- Engellilik alanında mevzuat bakımından önemli bir ilerleme kaydedilmiş olmakla birlikte, farkındalık artırıcı faaliyetlerin artırılmasına hâlen ihtiyaç duyulduğu,

- Bu kapsamda yapılacak iş birlikleriyle yerelde faaliyet gösteren insan hakları mekanizmalarının kurumsal kapasitesinin artırılmasının önem arz ettiği,
- Dezavantajlı gruplarla sahada doğrudan temas hâlinde bulunan sivil toplum kuruluşlarının deneyimlerinin ve etki analizlerinin ayrımcılıkla mücadele açısından son derece kıymetli olduğu,
- Ayrımcılıkla mücadelede kalıcı ve sürdürülebilir bir etki oluşturabilmek için kısa vadeli projeler yerine; üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve TİHEK gibi hak arama kurumları arasında kurumsal ve uzun vadeli iş birliklerinin tesis edilmesi gerektiği,
- Bu iş birliklerinin özellikle engellilik temelinde ayrımcılıkla mücadelede ortak bir dil ve yaklaşım geliştirilmesi bakımından önem arz ettiği,
- TİHEK'in Kurul Kararıyla hayata geçirilmesine katkı verdiği kolaylaştırıcı kişi uygulamasının diğer engel gruplarındaki öğrencileri kapsayacak şekilde genişletilmesinin önemli bir gelişme olduğu,
- Alevi Bektaşî Kültür ve Cemevi Başkanlığının kurulmasıyla birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) nezdinde devam eden davaların önemli ölçüde azaldığı; bu bağlamda TİHEK gibi hak arama kurumlarıyla kurulacak iş birliklerinin ayrımcılıkla mücadelede etkin ve etkili sonuçlar doğurabileceği,
- Çalışma hayatında Birleşmiş Milletler İş Dünyası ve İnsan Haklarına İlişkin Rehber İlkele-
rin etkin şekilde uygulanabilmesi için çok paydaşlı bir stratejinin gerekliliği,
- Kamu kurumlarının yanı sıra sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerden paydaşların da uluslararası insan hakları mekanizmalarına katkı sunmasının gerekli olduğu, TİHEK'in bu sürecin koordinasyonunda etkin rol üstlenebileceği,
- Üniversitelerde ayrımcılıkla mücadele amacıyla kurulan birimlerin çoğunlukla proaktif bir rol üstlenemediği; bu nedenle kalıcı çözümler üretebilmek için bütüncül bir yol haritasına ihtiyaç duyulduğu,
- Gençlerin ayrımcılık ve insan hakları konularındaki farkındalık düzeyinin yüksek olduğu; üniversitelerde insan hakları derslerinin tüm fakültelerde verilmesinin önem taşıdığı,
- TİHEK'in güçlü uzman kadrosu ve saha tecrübesi sayesinde üniversitelere yönelik eğitim faaliyetleri bakımından rol model olabileceği; ayrımcılık ve nefret söylemi alanlarında spesifik ve hedef odaklı eğitim modellerinin geliştirilebileceği,
- Mevzuat altyapısına dayalı hukuk kliniklerinin kurulabileceği; TİHEK'in bu alanda akredite edici bir rol üstlenerek yerelde insan haklarının kurumsallaşmasına katkı sunabileceği,
- TİHEK'in üniversitelerde eşitlik kulüplerinin kurulması konusunda öncü bir rol üstlenebileceği ve bu hususun iş birliği protokollerine dâhil edilebileceği,
- İstişare Komisyonun daha etkin ve verimli çalışabilmesi amacıyla tematik çalışma gruplarının oluşturulmasının faydalı olacağı,
- Alt çalışma gruplarında uluslararası insan hakları çatı kuruluşlarının hazırladığı ülke raporlarının ele alınarak bu raporlarda yer alan tavsiyelerin uygulanabilirliğinin değerlendirilmesinin mümkün olduğu,
- Yeni Anayasa yapımı sürecinde evrensel ayrımcılıkla mücadele birikiminin esas alınması gerektiği,

- Ayrımcılık ve nefret suçları bakımından Türk Ceza Kanunu'nun 122'nci maddesinde değişiklik ihtiyacının bulunduğu,
 - Memurların karşılaştığı ayrımcılık ve sorun alanlarına ilişkin olarak TİHEK ile ortak raporlama çalışmalarının yapılabilmesi,
 - Ulusal Önleme Mekanizması görevinin, sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşlarla iş birliği içerisinde daha etkin şekilde yerine getirilmesinin, insan hakları ihlallerinin önlenmesi bakımından büyük önem taşıdığı,
 - Gazze'de yaşanan ihlaller başta olmak üzere, uluslararası alanda yaşanan hak ihlallerine ilişkin TİHEK tarafından hazırlanan Gazze, Suriye ve Karabağ raporları gibi raporlama çalışmalarının yapılması gerektiği,
 - Kamu çalışanlarına yönelik ırkçılıkla mücadele eğitimleri verilmesi gerektiği,
 - Mobbingin beşeri sermayeyi doğrudan hedef aldığı, bu çerçevede mobbinge mücadele için Mobbinge Mücadele Kanununun çıkarılması gerektiği,
 - 28 Şubat darbesinin yol açtığı bazı mağduriyetlerin hâlen giderilemediği, sürecin başlangıcı ile düzenlemelerin kapsadığı dönem arasındaki farklılık nedeniyle hak kayıplarının yaşandığı, bu konuda bir komisyon kurularak çalışmalar yapılması gerektiği,
 - Yeni İnsan Hakları Eylem Planı'nın hazırlık sürecinde katılımcılık ilkesine özel bir önem atfedildiği; bu çerçevede bugünkü toplantı çıktılarının Eylem Planı açısından önemli bir katkı sunduğu,
- hususları dile getirilmiştir.

Bu toplantıda dile getirilen görüşler ve talepler bundan sonra gerçekleştirilecek faaliyetlerin planlanması ve yürütülmesine rehberlik edecektir. Ayrıca gündeme gelen hususlara ilişkin çalışmalar yürüten kamu kurum ve kuruluşlarına gerekli bilgilendirmeler yapılacak, söz konusu çalışmalar özenle takip edilecektir.

Kamuoyuna saygı ile duyurulur.

Aralık 2025